

GÁRDONYI GÉZA

A NAGY VILÁG

I.

A nagy világ nagy kéz műve
Ezt vitatni nem lehet.
Csodák vannak lenn a földön
és a föllegek felett
Higgye bárki, hogy hitetlen:
az ég fénye a vizekben
és e fényben
fenn s a mélyben
láthatatlan titokképen
ott az erős Ismeretlen

*

Juniusi csöndes éjen
megállok az alvó réten,

s elremegve nézem - nézem
azt a sok szép csillagot:
Fenn a sötét messzeségben
széletlen nagy szélességben
az mind van, jár és ragyog.
Milliónyi millió föld!

Végzetetlen tágas ég!
A valami szülőanya
lehet-e a semmiség?

Ki alkotta a világot?
Mért alkotta és hogyan?
Benne ez a sok világgömb
mért indul? hová rohan?
Miért van a Földön élet,
s oly tömérdek alakban:
légben, vízben, porban, sárban,
egymás mellett és egymásban,
s mind szívtelen haragban,
gondban, éber félelemben,
támadásban, védelemben
meg-meggyújtott fájdalomban, -
aztán újra por a porban.
S miért van a Földön ember?
És minek születtem én,
ha lenni és nem kívántam,
és nem-lenni félek én.
Mért kezdetünk oly isteni:
mosoly, játék, virulás?
Mért a végünk oly állati:
komor, jajos hervadás?
Mért ragyogás ifjan minden,
s vénemen mért elborult?
kezdetében: istenerős,
a vég útján: nyomorult.

Mért jut egynek minden rózsza?
Mért jut másnak minden túske?
Mért az egyik ember varangy,
másik meg délceg, büszke?
Mért kínlódik a csecsemő
fogzások hóhérágyán?
Mért nő egyik csókok között,
másik meg könnyben, árván?

S az életnek sok mártírja
miért hogy hiába sírja:
Én Istenem, Istenem!
S nem felel rá senkisésem.

*

Őrületség ez: lenni, lenni!
Nem tudni mért? s menni, menni!
Menni, menni mindodáig:
egy gödörnek ajtajáig.
Menni, menni lelkendezve,
egyik arra, másik erre:
száz cél felé, száz irányba;
Szülni, ölni, szülni, ölni,
mindig szülni, mindig ölni:
évszázadok évezredek
testéből való porrétegek.
S a por újra új életet vet,
életet hordoz, életet temet.
Egyik sem kért, amíg nem volt.
Mind könnyörög, mikor megvan.
Az ég siket. A sors vak is.
Levés, halás szakadatlan.

Őrületség ez: lenni, lenni!
Az életet kincsnek venni,
tartásban úgy remegni,
zománcait úgy epedni;
öltözködni reményekbe
bizakodni jó szelekbe,
rabja lenni minden árnyak:
egymást nemző szomszédos vágynak
örvendezni buslakodva
gyűlölködni mosolyogva
fészket rakni ábránd között,
csókolózni könnyek között
s bizonyosat mást nem tudni
csak azt: mindnek el kell hullni.

A hajó csak megy előre:
sohasem jut kikötőbe:
Hátul sötét. Elöl sötét.
Honnan jöttél. Hova is mégy?
Honnan jöttem? Nem tudom.
Hová megyek? Nem tudom.
Csak azt tudom, hogy vagyok;
s élelemért taposok.

Aki az ég bámulatos
palotáját építette,
ki az első férfit és nőt
s a virágot teremtetten,
aki ebbe illatot tett
és szívet az emberekbe,
nem ezt nem így akarhatta!
Amit kezdett félbenhagyta.

Hiszen tőle jutott belénk
az erő s a gyöngeség.
Így az erő bennünk volna,
s őbenne a gyöngeség.
Mért tenné azt, hogy előbb itt
létre keltsen s meggyötörjön?
Igazsága országában
a bűn előtt volna börtön?
Oh kegyetlenül mesés
Bűn előtt a büntetés.

Tehet-e kárt a bölcs Isten
csak azért hogy megfizesse?
Vághat-e mély fájó sebet,
csak azért hogy beköthesse?
S van-e annyi üdvössége
fenn az elburkolt egébe,
mint amennyi gyötrelme egy
anyaszíven átnyomul
mikor meghalt gyermekének
tetemére ráborul.
Mért fojtana gyermekeket?
Mért gázolna embereket
Mért intézne életirtó
háborukat, kolerákat?
Mért nevelne fejsze alá
érző embert, mint a fákat?
Csak azért, hogy próbálgasson:
dicsérsz-e még? szeretsz-e még?
Vérhullató gyöngye szíved
jószágomban bízik-e még?
Hiszen a kis kedves madár
nem ember, nincs itt próbára,
mégis a tél hidegében
hóba hull a szegény pára.
Nem ember a sok millió
minden állat, minden féreg

de mint ember: búban, bajban,
fájdalomban forgó élet.
Fagyban fáznak. Sebük van: fáj.
Nincs ki őket meg-megvédje.
Éhség hajtja a madarat
tőlünk ősszel más vidékre
s éhség hajszol jobbra balra
farkast, nyulat, pókot, férget;
éhes les az éhezőre
szened, szened minden élet.
Ezt a földet ők is, mint mi
érző testtel, szívvel lakják,
fészüket ha széjjelrontják
gyermeküket hogy siratják!
Még amelyik velünk van is:
a sok szegény állatszolga:
gyötrelém és nélkülözés
ostor és bot mindnek sorsa,
Szenvedésében az állat
emberarczczal néz reám.
Szenvedésében az ember
állat a baj kőpadján.
A fájdalom örvényében
nincsen rang, faj bűn és érdem
csak kiáltás ideleenn,
és siket csend odafenn.

Isten itt e földön nincsen.
Hol van hát te fényes ég?
Mért vagyunk ily elhagyottak?
Meghalt-e? vagy él-e még?
Hogy megindult a világgép
belé-bénult-e keze?
vagy magával ragadta őt
valamelyik kereke.
s a nagy Gépész elpusztult,
mint az erőben az erő,
s a mindenség éjjelében
ő is hulló tűz esső?
Amikor még a föld indult,
e virágos földteke,
érezem, hogy fölötte lengett
jóságos nagy szelleme.

(Töredék)
(1894.)

